

Hanteringen efter att domstol avslagit en ansökan om tillstånd till hemliga tvångsmedel

Sammanfattning

Nämnden har inom ramen för sin tillsyn i tidigare ärenden uppmärksammat fall där hemliga tvångsmedel verkställts i enlighet med åklagarens ansökan trots att ansökan avslagits av domstolen. Att ett hemligt tvångsmedel verkställs utan att det finns ett tillstånd är mycket allvarligt. Mot den bakgrunden har nämnden i det nu aktuella ärendet granskat hanteringen efter att domstol avslagit en ansökan om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Granskningen har omfattat sammanlagt 24 beslut av rätten att helt eller delvis avslå åklagares ansökan om hemliga tvångsmedel.

De tidigare iakttagelserna att hemliga tvångsmedel verkställts trots att det saknats tillstånd har väckt frågan om detta är ett återkommande problem. Det har också väckt frågan om det i så fall finns bristfälliga rutiner på området, t.ex. i fråga om hur avslagsbeslut kommuniceras, som riskerar att leda till otillåten verkställighet. Såvitt granskningen visat har emellertid inte något av de hemliga tvångsmedel som kontrollerats verkställts i strid med domstolens beslut. Mot den bakgrunden och vad som i övrigt framkommit saknar nämnden anledning att befara att det hos Åklagarmyndigheten eller Polismyndigheten saknas ändamålsenliga rutiner för hanteringen av avslagsbeslut.

Nämnden konstaterar däremot att verkställighetskontrollen har försvårats av att begäran av uppgifter från operatör i ett ärende har förstörts respektive uppgifter om avslagsbesluten saknats i ett antal ärenden.

1. Bakgrund

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) har inom ramen för sin tillsyn uppmärksammat fall där hemliga tvångsmedel verkställts i enlighet med åklagarens ansökan trots att ansökan avslagits av domstolen.¹ Att ett hemligt tvångsmedel verkställs utan att det finns ett tillstånd är mycket allvarligt.

2. Granskningen

Mot den redovisade bakgrunden beslutade nämnden den 16 juni 2025 att inleda en granskning av hanteringen efter att domstol avslagit en ansökan om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Syftet var att kontrollera om hanteringen har varit i enlighet med lag eller annan författning och om det finns ändamåls-
enliga rutiner för hanteringen.

Granskningen inleddes genom att Åklagarmyndigheten uppmanades att lämna uppgifter om ärenden där domstol under år 2024 i ett eller flera fall fattat beslut om att helt eller delvis avslå en ansökan om hemliga tvångsmedel. Därefter valdes 21 ärenden ut som handlagts vid tolv olika åklagarkammare.²

Granskningen har omfattat sammanlagt 24 beslut av rätten att helt eller delvis avslå åklagares ansökan om hemliga tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken (RB). Handlingarna i ärendena som rör hanteringen av beslut av domstol att avslå åklagares ansökan om hemliga tvångsmedel har granskats. Polismyndigheten har ombetts att kontrollera huruvida verkställighet har skett i strid med domstolens beslut. Frågor har ställts till Polismyndigheten och berörda åklagarkammare.

3. Rättsliga utgångspunkter

Beslut om hemliga tvångsmedel ska som utgångspunkt meddelas av domstol efter ansökan av åklagare. Om domstolen beviljar en ansökan om hemliga tvångsmedel ska beslutet verkställas av verkställande myndighet.

Sedan den 1 oktober 2023 finns det ett lagstadgat krav på dokumentation av beslut och åtgärder som rör hemliga tvångsmedel (27 kap. 35 § RB). Vid införandet av dokumentationskravet anfördes bl.a. att dokumentationen ska ske

¹ Se bl.a. nämndens uttalande den 21 januari 2024 ”Verkställighet av hemlig övervakning i visst fall” (dnr 27-2024).

² Göteborgs åklagarkammare, Malmö åklagarkammare, Södra åklagarkammaren i Stockholm, åklagarkammaren i Eskilstuna, åklagarkammaren i Falun, åklagarkammaren i Halmstad, åklagarkammaren i Helsingborg, åklagarkammaren i Jönköping, åklagarkammaren i Luleå, åklagarkammaren i Lund (tidigare Södra Skånes åklagarkammare), åklagarkammaren i Uddevalla samt åklagarkammaren i Örebro.

på ett sådant sätt att det är möjligt att på ett överskådligt sätt följa beslut och andra åtgärder avseende tvångsmedelsanvändningen.³

4. Nämndens iakttagelser och bedömning

4.1. Hemliga tvångsmedel har såvitt granskningen visat inte verkställts i strid med domstolens beslut

Som framgått har Polismyndigheten ombetts att kontrollera om verkställighet har skett i strid med domstolens beslut att avslå en ansökan om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Samtliga kontrollerade beslut har avsett hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. RB. Besluten har avsett såväl historiska uppgifter som uppgifter i realtid.

Att nämnden tidigare uppmärksammat fall där hemliga tvångsmedel verkställts trots att det saknats tillstånd har väckt frågan om detta är ett återkommande problem. Det har också väckt frågan om det i så fall finns bristfälliga rutiner på området, t.ex. i fråga om hur avslagsbeslut kommuniceras, som riskerar att leda till otillåten verkställighet. Såvitt granskningen visat har emellertid inte något av de hemliga tvångsmedel som kontrollerats verkställts i strid med domstolens beslut. Mot den bakgrunden och vad som i övrigt framkommit saknar nämnden anledning att befara att det hos Åklagarmyndigheten eller Polismyndigheten saknas ändamålsenliga rutiner för hanteringen av avslagsbeslut. Som nämnden återkommer till nedan har dock avsaknad av dokumentation och uppgifter gällande vissa avslagsbeslut försvårat granskningen.

4.2. Verkställighetskontrollen har försvårats

Av de kontrollerade avslagsbesluten har 21 beslut avsett hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avseende historiska uppgifter.

I en tredjedel av dessa ärenden har verkställighetskontrollen försvårats av att det hos berörda polisregioner saknats uppgift om avslagsbesluten. Enligt nämnden krävs, för att kunna följa ett ärende och eventuell verkställighet, åtminstone en anteckning i den verkställande myndighetens diarium om avslagsbeslutet.

I ett ärende har verkställighetskontrollen försvårats av att begäran av uppgifter från operatör (som enligt Polismyndigheten skickats i tiden efter att hovrätten

³ Se prop. 2022/23:126 s. 180–182 och 225.

ändrat tingsrättens avslagsbeslut) har förstörts. Nämnden, som tidigare uttalat att Polismyndigheten bör överväga att ändra rutinerna på sådant sätt att sådana handlingar bevaras även efter det att upptagningar och uppteckningar har förstörts, välkomnar att det enligt svar från Polismyndigheten numera införts en sådan rutin.⁴

5. Beslut

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Cecilia Klerbro

I avgörandet har deltagit: Cecilia Klerbro (ordförande), Johan Kvar, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Robert Lisborg, Helene Odenjung och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Linnea Barkhagen

Expedition till:

Polismyndigheten, tillsynsavdelningen

Göteborgs åklagarkammare

Malmö åklagarkammare

Södra åklagarkammaren i Stockholm

Åklagarkammaren i Eskilstuna

Åklagarkammaren i Falun

Åklagarkammaren i Halmstad

Åklagarkammaren i Helsingborg

Åklagarkammaren i Jönköping

Åklagarkammaren i Luleå

Åklagarkammaren i Lund

Åklagarkammaren i Uddevalla

Åklagarkammaren i Örebro

För kännedom till:

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen

⁴ Se nämndens uttalande den 15 oktober 2025 "Dokumentation av begäran av uppgifter från operatör" (dnr 94-2025).